

Med forbehold om endringer

Foredrag i Ibsenhuset, Skien
Partimøte - kl.18.30 25/2 - 92

Statsminister Gro Harlem Brundtland

DEN AKTUELLE POLITISKE SITUASJONEN - UTFORDRINGENE OG VEIEN VIDERE

Kjære partifeller!

Norge er inne i en svært utfordrende tid. Arbeidsløsheten er altfor stor, og vi har vanskelige oppgaver foran oss. Mange føler usikkerhet og bekymring for fremtiden. Igjen er det Arbeiderpartiet man håper kan finne svarene. Igjen er det Arbeiderpartiet man retter oppmerksomheten mot. Når de tunge takene skal tas i norsk politikk, er det Arbeiderpartiet som må gå i bresjen, og ta de tunge takene.

Vi vet at velferdssamfunnet ikke er skapt en gang for alle. Det byggverk vi har reist slites og eldes. Derfor må det bygges om, hvis det skal bestå og styrkes. Kompasset i denne prosessen er våre grunnleggende verdier om Frihet, Likhet og Solidaritet.

Stilt overfor utfordringene må vi derfor spørre: Hvordan skal vi sørge for at disse verdiene får gjennomslag også i fremtiden? Hvordan kan vi sikre et samfunn med en bærekraftig utvikling, som har en sunn økonomi og hvor alle er i arbeid? Der barnas behov og oppvekstvilkår blir godt ivarett og

som ivaretar omsorgen og omtanken for syke, uføre og eldre? Hvordan deltar vi best i aktivt samspill mellom land for å sikre miljøet og fremme fred og sikkerhet i verden?

Det er bare gjennom nær kontakt og dialog vi kan arbeide oss fram til nye, fremtidsrettede løsninger og sikre oss at ikke misforståelser står i veien.

I et brev jeg nylig fikk fra Kåre Byrjall griper han fatt i nettopp denne utfordringen: Kontakten mellom de ulike leddene i partiet må bli enda bedre, og vi må sørge for at det er sakene og jakten etter de konstruktive løsningene som settes i fokus, skriver han.

For oppgavene er mange - og de er helt sentrale:

- Det gjelder evnen til å sikre et samfunn med full sysselsetting, velferd og fordeling. Vi må bygge ut og fornye den verdiskapning vi har, vi må øke verdiskapningen, og vi må fordele bedre. La det ikke være noen tvil om hva som er vår viktigste utfordring: Vi må få ned arbeidsledigheten.
- Evnen til felles ansvar og solidaritet - erkjennelsen av at vi alle må yte en innsats - må styrkes.
- Målet om bærekraftig utvikling må gis forkjørsrett. Vi må få en helt annen basis for produksjon og forbruk - for ikke å slite ned og svekke ressursgrunnlaget, true menneskenenes helse- og livsstandard og undergrave våre barn og barnebarns fremtid.

Mange er utålmodige i den vanskelige situasjonen på arbeidsmarkedet. Derfor må vi slå tilbake tendensene som brer seg om å gi opp målet Arbeid for alle. Vi må aldri innrette oss som om ledigheten har kommet for å bli;

da har vi tapt. Det er bare en ting som nytter: Tro på egne krefter - og slåss videre. Hvem skal stå vakt om arbeid for alle, hvis vi ikke lenger gjør det?

Vi må holde fast på målet om full sysselsetting fordi arbeid er grunnlaget for den enkeltes velferd og frihet. Men denne målsettingen er jo like viktig fordi vi må øke verdiskapningen i samfunnet. Hvordan skal vi ellers få grunnlag for alt det andre vi ønsker å gjøre - i velferdspolitikken, i fordelingspolitikken, i distriktpolitikken og i miljøpolitikken?

Et ferskt eksempel kan illustrere denne sammenhengen. For noen dager siden ble vi presentert for to milliardkrav. Venstre ønsker å redusere arbeidsgiveravgiften med over 12 milliarder kroner; Kommunenes Sentralforbund krever mellom 6 og 7 nye milliarder neste år til kommunene. Ja, sånn blir en Regjering - og som hovedregel Arbeiderpartiet - kringsatt av uforenlige krav om samtidig å kutte statens inntekter og øke statens utgifter. For hvordan skal vi kunne dekke inn disse 20 milliardene - i tillegg til alle de andre kravene som rettes mot oss? Bare disse to eksemplene alene betyr rundt regnet 10 000 kroner i skatteøkning for hver arbeidstaker i landet. Noen må dekke regningen for slike forslag. Det finnes ingen bunnløs kiste å øse av.

For sosialdemokratiet har derfor næringspolitikk og velferdspolitik alltid hengt uløselig sammen. For å få landet ut av den økonomiske krisen, følger Regjeringen en strategi bygd på tre hovedlinjer som gjensidig forsterker hverandre:

- * Vi stimulerer industri og annen næringsvirksomhet i alle deler av landet - gjennom nye tiltak for små og mellomstore bedrifter, økte rammer for statsbankene, nye retningslinjer for inngåelse av

kraftkontrakter til storindustrien, støtte til bedriftsutvikling og til turistprosjekter, som eksempelvis prosjektet "Turistkontakt Telemark - Aust-Agder".

- * Vi bruker mulighetene i offentlig sektor til å løse viktige oppgaver og gi flere arbeid - ved økte bevilgninger til veier, jernbane og statlige bygg, og økninger i overføringene til kommunene. Her er verdt å merke seg at mens sysselsettingen har gått sterkt tilbake i privat sektor siden midten av 80-årene, er det samtidig skapt 50.000 nye arbeidsplasser i stat og kommune. Da skal det godt gjøres å hevde at vi ikke har satset på offentlig sektor. Dette hjelper, men det understreker også at vi ikke får ned ledigheten så det monner uten at vi får større slagkraft og vekst i næringslivet og i privat sektor.

- * Vi satser på bred front innen utdanning, opplæring og kvalifisering, både for de unge og de som er ledige. Her i distriktet er det viktige samarbeidsprosjekter i sving på dette feltet.

I tre runder har vi lagt inn sterke stimulanser i de offentlige budsjettene. Første gang gjennom pålussingen av Syse-regjeringens forslag; andre gang med ytterligere tiltak våren 91; og nå senest i budsjett-92.

I årets budsjett har vi videreført det tre-års programmet vi la opp til i fjor vår - og som betyr en omfattende utbygging av infrastruktur og annen sysselsettings-skapende virksomhet, samtidig med en gjennomgang og innsparing i overføringsordningene for å styrke sysselsettingen. Dette innebærer flere milliarder i økt innsats for å øke sysselsettingen, både på kort og lang sikt.

Vi må være klar over at budsjettet for 1992 er svært ekspansivt. Ja, det er faktisk mer offensivt enn i noe annet land. Det bidrar til økt aktivitet, både i offentlig og privat sektor. Hvis oljeprisen blir slik som forutsatt, vil underskuddet etter at alle oljeinntektene er brukt, være på 30 milliarder kroner. Hvis oljeprisene skulle bli liggende på dagens nivå, kan underskuddet lett bli på 40 milliarder. Vi vet allerede at underskuddet vil øke i 1993. Det vil f.eks. koste 3 milliarder mer bare å opprettholde Folketrygdens forpliktelser. Dessuten vil statens renteutgifter nå øke sterkt som en følge av de store underskuddene.

Selv om vi skal tåle underskudd både i 1992 og 1993 for å stimulere aktiviteten og sysselsettingen, sier det seg selv at vi ikke kan samle opp underskudd over lang tid. Da vil det få store konsekvenser. Tilliten til norsk økonomi blir svekket og det samme skjer med evnen til å opprettholde velferdssamfunnets ytelser.

Vi vil - som alle andre land - stå overfor en ny konkurranse-virkelighet i årene fremover. Både teknologiske og økonomiske drivkrefter er årsak til det. Selv om mange markeder og næringer i Norge har vært helt eller delvis skjermet mot konkurranse utenfra, er norsk økonomi blant de mest utadvendte. Vi er allerede en del av det europeiske marked. Vi har et lite hjemmemarked og eksporterer en større del av nasjonalproduktet enn andre land, rundt 50 prosent. Når over 80% av vår vareeksport går til EF- og EFTA-landene, betyr det at vi er mer avhengig av hva som skjer på disse markedene enn de fleste andre EF- og EFTA-landene er.

Det er med eksportinntektene vi kan betale for det nordmenn kjøper i utlandet - som turistreiser, maskiner, bile og forbruksartikler. Hva norske bedrifter greier å få solgt ute, er med andre ord avgjørende for hva vi kan ta oss råd til her hjemme. Derfor må vi sikre oss adgang til disse markedene og vi må kunne konkurrere innenfor avtalte spilleregler. Situasjonen for

Norsk Hydro og de andre store eksportbedriftene i Grenland er vel de beste eksemplene på at dette er helt vesentlig. Gjennom EØS-avtalen og en utvidet GATT-avtale oppnår vi dette.

Til motstanderne av EØS må det være tillatt å gjøre oppmerksom på at det virkelig nye i den utviklingen som nå skjer, ville vært om vi skulle si nei, vi vil ikke delta i dette. Vi vil ikke være med på å utvikle et nytt samarbeidsmønster i Europa - som det eneste vest-europeiske landet vil vi helst holde oss for oss selv! Det ville være et dramatisk valg.

For vi skal huske på at alle de spørsmålene vi ønsker å løse gjennom denne avtalen - det er utfordringer som alle land i Vest-Europa møter. Det er ikke slik at våre bedrifter slipper å konkurrere på europeiske markeder, at vi slipper å delta i forskning og utvikling eller at vi kan stenge miljøproblemene ute bare vi sier nei til å være med. Tvert i mot - de økonomiske og teknologiske utfordringene vi møter - de møter vi uansett hvilken samarbeidsform vi velger å ha med EF og de andre EFTA-landene. Ja, de ville blitt enda større om vi skulle bli stående alene.

Dagbladets lederspalte sist fredag kommenterte EØS og domstols spørsmålet på en måte som gjerne kan gjentas:

"Debatten om domstolsløsningen i EØS kan lett skape det inntrykk at Norge bryter dramatisk med dagens situasjon ved at vi i EØS ensidig underkaster oss EFs konkurranserett og domstolsavgjørelser. Dette er imidlertid ikke tilfelle. Under den frihandelsavtale vi har hatt siden 1973 har norske bedrifter som eksporterer til EF vært underlagt EFs konkurranseregler..... Tilhengerne av en fortsatt handelsavtale bør ikke glemme dette, i sin iver etter å torpedere EØS."

Så det er all grunn til å spørre: Hvilket konkret alternativ er det egentlig SV og Senterpartiet har å vise opp for norske eksportbedrifter og arbeidsplasser? Heller ikke i Stortingets utenriksdebatt for to uker siden, hvor motstanderne la opp til hardkjør mot, fikk vi noe realistisk svar på hva de egentlig er for.

Her må også understrekes at de store forandringene i Europa betyr at det å stå utenfor disse prosessene, ikke er ensbetydende med at alt blir som før hos oss. Det finnes ikke noe "status quo" når omgivelsene forandrer seg så raskt og så sterkt som de nå gjør. Så sterkt integrert som vi er i Europa, er det å ikke delta mye mer dramatisk enn å delta. Norge må delta, enten gjennom en EØS-avtale eller medlemskap.

Påstandene om at EØS-avtalen gir grønt lys for markedskreftenes frie spill er ganske enkelt historieløse. Det EØS-avtalen gjør, er jo nettopp å sette rammer for hvordan disse kreftene skal virke. Husk, dette dreier seg ikke først og fremst om et fritt marked, men om fair play. Det er få steder det er mer regler og reguleringer enn i EF.

Men utviklingen mot EFs indre marked betyr også at næringer som har levd beskyttet mot konkurranse utenfra i årene framover vil få nye konkurrenter å forholde seg til, uansett vår tilknytningsform.

Verken EØS-avtalen eller et EF-medlemskap er derfor en billett til en trygg og problemfri fremtid. Det vil bare være en nødvendig sikkerhet mot at noen ustraffet kan spenne beinkrok på norske bedrifter i kampen om markedene.

Vi kan avtalefeste spillereglene. Men hvor godt vi spiller, avhenger av hvor dyktige vi selv er og hvor godt vi gjør hjemmeleksa vår. Jobben er ikke

gjort når EØS-avtalen er i havn. Neste store oppgave er å fornye og forbedre næringslivet.

Vi må i årene framover basere oss på at våre fortrinn på eksportsiden og i hjemmemarkedet må skapes, og at det er de menneskelige ferdighetene som vil avgjøre hvordan Norge trygger sitt velferdsgrunnlag inn i det nest århundre. Kompetanse i bred forstand, kunnskaper og ferdigheter, er en forutsetning for å møte fremtidens utfordringer. Vår satsing på opplæring og utdanning blir en sentral del av arbeidet for å øke verdiskapningen og trygge sysselsetting og velferd i 90-årene.

Mye er da også gjort på dette området gjennom våre siste regjeringsperioder:

- * Det vil i år være over 143.000 studieplasser i høyere utdanning. Det er 27.000 flere enn i 1989.
- * Gjennom etableringen av Norgesnettets innen høyere utdanning tar vi sikte på å heve den samlede kvaliteten gjennom en arbeidsdeling mellom lærestedene og en sammenfelling av lærestedene i et mer spesialisert og integrert hele. Også forskningsinstitusjonene må være deltakere i dette nettet.
- * En ny lærlingeordning tar nå form, i samarbeid med LO og NHO.
- * Vi legger i vår fram en stortingsmelding om videregående opplæring, hvor det legges opp til gjennomgripende reformer. Alle unge mellom 16 og 19 som ønsker det, skal få en tre-årig videregående utdanning. Undervisningstilbudet skal bedre tilpasses arbeidslivets behov og innen yrkesutdanningen skal det bli slutt på pendlingen fra grunnkurs til grunnkurs.

- * Forsøkene med utdanningsvikariater i Oslo, Sør-Trøndelag og Troms gir muligheter for å slå to fluer i ett smekk - gi bedre mulighet for etterutdanning og gi ledige en jobb.
- * Vi vil i år også legge fram en melding om studiefinansieringen.
- * Arbeidsmarkedstiltakene er også i stadig sterkere grad innrettet mot kvalifisering og opplæring. Det er et sentralt ledd i samme strategi.

Et annet sentralt perspektiv for 90-årene er forvaltningen av våre naturressurser. Vi må ta ansvar for en bærekraftig utvikling. Målet om en bærekraftig utvikling er definitivt; det er ikke lenger mulig å gå på akkord med naturens tålegrense.

Debatten om økonomisk vekst på 90-tallet må bli en debatt om vekstens innhold. Vi må bort fra en vekst som bygger på sløsing med naturressurser og et forbruk og en produksjon som skaper forurensning og miljø-ødeleggelser. Vi må endre vekstens innhold. En bærekraftig utvikling er mer enn et ord. Det er en forpliktelse. Hensynet til miljøet må inn i alle deler av vår næringspolitikk. Bedrifter som vil styrke sine fremtidsmuligheter må ta disse signalene på fullt alvor. De som i tide innretter sin teknologi, sine produksjonsmetoder og produkter i mer miljøvennlig retning, og får et forsprang på sine konkurrenter, vil styrke sin stilling.

I miljøpolitikken må vi få i stand et samspill mellom myndigheter og næringer. Vi må bruke flere virkemidler; økonomiske virkemidler, reguleringer av ulike slag og forskningsinnsats. Alt dette trenger vi for å ta tak i de store, globale miljøproblemene. Dessuten må miljøpolitikken samordnes over landegrensene.

Norge skal være i front, men vi kan heller ikke komme i utakt med andre land på en måte som slår urimelig ut for norske bedrifter og arbeidsplasser. Hvis vi fører en miljøpolitikk som fører til utflytting av

arbeidsplasser til land med lavere miljøkrav, har vi heller ikke oppnådd noen miljøgevinst. Vi skal ikke undervurdere stridsspørsmålene i dette farvannet; mellom kortsiktige og langsiktige interesser, mellom miljømål og hensynet til arbeidsplasser. Nettopp derfor blir det en utfordring for sosialdemokratiet å finne nye og fremsynte løsninger sammen med andre.

Nitti-årenes endringer i internasjonale rammebetingelser vil også innvirke på viktige distriktsnæringer. Landbruket, som er en basis for bosettingen i bygde-Norge vil møte nye utfordringer og bli stilt overfor nye muligheter. Dette skyldes nye internasjonale avtaler knyttet til GATT, og det vil gjelde selv om Norge skulle få endret forslaget som nå ligger på forhandlingsbordet i retning av de norske kravene. I Arbeiderpartiet har vi uavhengig av de internasjonale forhandlingene, lenge ment at den offentlige støtten i størst grad bør siktes inn mot distriktene der landbruket betyr mest for sysselsetting og bosetting.

Jeg forstår godt den usikkerhet som oppstår i en periode som så sterkt preges av omstilling og endring. Men det finnes ingen enkel snarvei. Vi må lete etter en fornuftig vei som fører oss igjennom omleggingen på en måte som ivaretar viktige hensyn. Det gjør vi i et nært samarbeid mellom partiets landbruksutvalg og Regjeringen.

Det er også et nært samarbeid med næringen om å satse offensivt og planmessig på et prosjekt som har fått navnet REN-MAT PROSJEKTET, og som nå ledes fra Landbruksdepartementet. Regjeringen har tro på de norske jordbruksproduktene, og at de gjennom målrettet arbeid kan utvikles til å bli enda bedre. Ren-mat prosjektet har i denne forbindelsen to hovedmål: Å møte den nye konkurransen på hjemmemarkedet og å utvikle norske jordbruksvarer for eksport.

Så skal vi heller ikke glemme at mange av de eksportorienterte bransjene hvor vi har store konkurransefortrinn ligger i distriktene. Vi har flere bransjer hvor norske bedrifter har spesielle forutsetninger for å hevde seg internasjonalt; kraftindustrien, petroindustri og maritim industri, treindustri, fiske-industri og, ikke minst her i fylket: Reiseliv.

Ressursene for disse bransjene ligger først og fremst i distriktene. Derfor vil distriktpolitikken stå sentralt i vår politikk for økt vekst og sysselsetting i årene framover. I et slikt bilde må vi se en nærmere tilknytning til Europa som en økt mulighet også for distriktene, ikke bare som en trussel. Usikkerheten som dumpingsanklager mot laks, stål og aluminium rammer jo først og fremst næringer og arbeidsplasser i distriktene.

Arbeiderpartiet er opptatt av å videreføre en sterk samfunnsmessig innsats til fordel for distriktene. Det ligger verdier i å opprettholde hovedtrekkene i vårt bosettingsmønster - også til glede for byfolk og folk fra andre land. Den EØS-avtalen vi er i ferd med å inngå og de ordninger som ligger i GATT-avtalen, er ikke til hinder for at vi kan føre videre våre viktigste distriktpolitiske virkemidler. Det er vår egen vilje og evne til å bruke disse mulighetene det står om.

Nitti-åras distriktpolitikk må i sterkere grad handle om å utnytte ressursene og mulighetene, enn å låse fast produksjonsforhold og ordninger som ikke lar seg bevare og forsvare i den virkelighet vi har foran oss.

Vi nærmer oss nå sluttrundene i rådslaget vårt. Vi har lagt stor vekt på å trekke hele partiet med i debatten om Europa-spørsmålene og de andre sentrale spørsmålene og oppgavene programmet skal gi svar på. Hele denne prosessen ble forankret i Landsmøtet i 1990. Så langt har dette skapt

grunnlag for en interessant debatt, hvor bredden og engasjementet har vært større enn på lenge. Det er helt avgjørende at løpet nå fullføres fram mot fylkespartienes årsmøter og landsmøtet i november.

Da er det viktig med gjensidig respekt - og at ingen forsøker å hindre denne viktige demokratiske prosessen. Landsmøtet til høsten må gjenspeile de reelle synspunktene i partiet, slik at vi får gjennomført de avveininger og valg som skal være partiets videre plattform. Det er bare på denne måten vi kan sikre et resultat på landsmøtet som har den nødvendige tyngde til å møte 90-årenes utfordringer.

Nå som i 1972 dreier debatten seg mye om vår sjølråderett. Den er vi opptatt av. Ønsker vi å styrke vår sjølråderett i en verden hvor mange av de alvorligste problemene må løses i fellesskap - og hvor landene åpner seg mot hverandre - må vi spørre oss selv: Hvordan sikrer vi oss innflytelse og styring der avgjørelsene virkelig fattes?

Jeg vil si som Senterpartiets leder: Folk får tenke selv.

Det å stå sammen om oppgavene og utfordringene er også et verdivalg. Når Arbeiderpartiet skal ta stilling til om Norge bør søke medlemskap i EF, så er det helheten i vurderingene som vil bli avgjørende. Vi må søke den løsning som samlet sett er best egnet til å fremme Norges interesser, og som gir størst mulighet til å styre samfunnsutviklingen i tråd med våre verdier.

Arbeiderpartiet har et særlig ansvar for denne debatten. Partier som har hatt svarene klare i mange år lar seg knapt påvirke av at vi går inn i en ny tid, med sterke endringer i hele vår verdensdel.

Jeg skulle ønske flere følte ansvar for at Norge unngår den dype splittelsen vi opplevde i 1972 om dette spørsmålet, en splittelse som gikk langt inn i familie- og vennskapsforhold. Det er grunn til å merke seg at partier som for lengst har tatt standpunkt mot - uten en bred og grundig debatt, er så opptatt av at vi skal bestemme oss for, før vi har tatt oss tid og ro til å gjennomføre vår debatt. Særlig tillitvekkende er det iallfall ikke.

I rådslaget har vi også tatt for oss mange trekk som peker mot et hardere samfunn og et sterkere skille mellom det store flertall og samfunnets tapere. Disse temaene - om hvordan vi kan motvirke ensomhet, sosial oppløsning, vold og annen kriminalitet - og utløse mer følelse av medmenneskelig ansvar, vil måtte være en sentral del av debatten om velferdssamfunnets fremtid. I rådslaget stiller vi spørsmålet slik: "Er den økte uavhengigheten for individet i vår type samfunn i ferd med å gli over i likegyldighet for medmennesker. Om det er tilfelle, må vi tenke på hvordan vi kan forsterke de kreftene som binder samfunnet sammen."

Gjennom 80-årene har kampen om velferdsordningene i stor grad dreid seg om en kamp mellom offentlig og privat ansvar. Der høyre-kreftene har ført en ideologisk kamp mot fellesskapsløsninger, har vi satset på å fornye og forbedre offentlig sektor. Vi kan bare forsvare de offentlige løsningene hvis disse er best. Dette gjelder på alle områder. Derfor må vi i årene framover fortsette fornyelsen og omstilling, ut fra de behov som skal dekkes.

For ti år siden var det kampen om helsetilbudene det sto om. Høyre-regjeringen forsøkte å åpne for en sterkere privatisering. Jeg er ikke i tvil om at en drivkraft var å kunne sikre de nye tilbudene for dem som kunne betale for seg, hvis det ble for krevende å gi tilbudene til alle gjennom det offentlige helsevesen. Vårt svar ble en effektivisering av det offentlige

helsevesen, og vi har i dag et helsetilbud som er mer effektivt og med større behandlingsskapasitet enn tidligere.

Det er ingen tvil om at dette har bidratt til å bedre helsetilbudene. Den siste rapporten fra Samdata viser at fra 1989 til 1990 ble 12.000 flere pasienter behandlet ved sykehusene. Liggetiden går fortsatt ned. Sykehusene får mer ut av hver krone. Kommunehelsetjenesten og eldreomsorgen er styrket, noe som også har bidratt til å gjøre sykehusene mer effektive. I fjor høst bevilget Regjeringen 150 millioner ekstra for å styrke fylkenes mulighet til å innfri ventelistegarantien.

Men vi skal likevel være forberedt på at vi får en ny debatt om helsevesenet. Til tross for det som er gjort, særlig innen sykehussektoren, er det nye utfordringer. Her vil den medisinske og tekniske utvikling akselerere og gapet mellom muligheter og tilbud vil vokse. For hver skanse som erobres, kommer en ny til syne. Det vil stille nye krav både til øke ressurser, organisering og styring av helsetilbudene. Derfor er også dette et område vi må vie stor oppmerksomhet i programarbeidet.

På et så sentralt område for folks trygghet må vi stå vakt om fellesskapsløsningene og sikre likeverdige tilbud. Vi skal ha ordninger som gjelder for alle, både her og når det gjelder retten til utdanning.

Vi må fornye og omstille de offentlige tjeneste i takt med nye behov. Men vi må også være åpne for å vurdere de hjelpeordninger vi har opprettet og spørre om de fungerer slik de var ment. Om ordningene gir folk den hjelp de trenger. Vi går inn i denne debatten med et annet utgangspunkt enn høyre-siden, som mener det er hensiktsmessig å fjerne eller svekke det sosiale sikkerhetsnett. Vårt mål er å forbedre det - slik at det virker etter hensikten. Spørsmålet som må stilles er om ordningene fører

til at mange som fortsatt kan gjøre en innsats, henvises til en passiv trygdetilværelse.

Ett eksempel er problemene omkring det økende antall uføretrygdede. Denne sterke økningen i antall uføretrygdede hadde vi også mens arbeidsledigheten var lav. Det alvorligste er jo at stadig flere og stadig yngre mennesker uføretrygdes og settes utfor arbeidslivet. Men det skaper også problemer ved at det blir stadig fler som må leve på trygd og stadig færre som er i arbeid og kan være med på å finansiere trygdeytelsene.

Det politiske bildet preges i dag sterkt av mangelen på et regjeringsdyktig alternativ - og av det forhold at Europa-debatten vil stå på dagsorden i flere år framover. Høyre kan ikke samle andre partier omkring seg, så lenge EF-spørsmålet er uavklart. Hele denne situasjonen gir alle andre partier enn Arbeiderpartiet stor mulighet til å fristille seg fra et ansvar for helheten og sammenhengen i politikken. Det gir ofte store oppslag og bred dekning i pressen.

Senterpartiet sier nei til EØS, nei til EF og er sterkt kritiske til en ny GATT-avtale. Høyre prioriterer sin egen profilering og kampen med Fremskrittspartiet om høyrevelgerne - og ser helt bort fra å bygge opp et bredere borgerlig regjeringsalternativ i 1993. Kristelig Folkeparti sliter med å finne sin plassering i dette bildet - selv om de nå har foretatt en viktig avklaring i forhold til EØS. Et viktig nytt trekk i bildet er Fremskrittspartiets sterke tilbakegang og famling mellom sin gamle rolle som protestparti og den nye, som et ansvarlig alternativ på høyresiden.

SV mener åpenbart at de tjener på sin motstand mot EØS og EF, men her kan de etterhvert få problemer. Partiet har en ikke ubetydelig gruppe som ønsker en debatt og en mer søkende holdning i Europa-politikken enn det partiet til nå har stått for.

Vi må også slå tilbake mot det uriktige bildet SV og delvis Senterpartiet forsøker å skape omkring budsjettarbeidet i fjor høst. Sannheten er jo at vi fikk igjennom det aller meste av vårt budsjett - og at vi på de viktigste områdene fikk flertall gjennom et samarbeide med helt andre enn Høyre.

Dette er det enkelt å dokumentere. For de vitale delene av budsjettet - og spesielt fordelingsprofilen - har vi fått støtte fra Senterpartiet og KrF, og ofte med subsidiær støtte fra SV.

Vi må også minne, både våre egne og andre om, at på mange av de områdene hvor vi nå kritiseres sterkest, arbeides det på grunnlag av et bredt flertall, ja, ofte et enstemmig Storting. Det gjelder f.eks. EØS-forhandlingene, GATT-forhandlingene og det gjelder miljøavgiftene.

Det er en stor utfordring å ha regjeringsansvar i en vanskelig økonomisk og parlamentarisk situasjon - hvor det også stilles uvanlig store krav til omstilling og fornyelse på mange viktige politiske områder, og hvor problemene i internasjonal økonomi gjør jobben her hjemme enda vanskeligere. Den blir enda mer krevende når situasjonen gir alle de andre partiene mulighetene til å fristille seg fra et helhetsansvar.

Men - vi skal ikke glemme at også et Arbeiderparti i opposisjon måtte tatt standpunkt i vanskelige saker og viste ansvar. Vi kunne ikke, som andre nå gjør, lagt oss på en lettvinnt linje, verken i den økonomiske politikken eller i Europa-politikken. De tyngste takene i norsk politikk, er det - nå som før - Arbeiderpartiet som må ta.

Jeg har tro på at vi skal greie oppgavene. Vi har mye positivt å bygge på: Norge har en sterk utenriksøkonomi; en stor beholdning av verdifulle

naturressurser; mange bransjer står sterkt internasjonalt; et omfattende forsknings- og utdanningssystem og gode forhold mellom partene i arbeidslivet. Alt dette er forutsetninger som vi kan trekke store vekslere på i årene fremover.

Hvor godt vi vil lykkes fram mot 1993 avhenger av vår samlede innsats. Vi har et felles ansvar for den politikk vi fører. Vi skal være mest mulig samkjørt. Jo bedre vi lykkes med det, jo mindre spillerom gir vi våre mange - og svært bevisste - motspillere.

Med de oppgavene vi står foran, fordres det både klokskap, entusiasme og mot. Som et ansvarlig parti vet Arbeiderpartiet at det ikke finnes enkle standard svar, at det ikke nytter å ønske seg til resultater. Selvsagt kan det være fristende å velge en kortsiktig strategi for å høste partipolitisk gevinst. Dessverre ser vi altfor mange eksempler på dette i dag. Men vi kan ikke ønske oss tilbake til fortiden ved å si nei til alt som er nytt. Arbeiderpartiet har aldri - og vil aldri - løpe fra ansvaret.